

וחובל אבר, כמו שנאמר להלן [שם כ]: "עין תחת עין". וכיון דכתיב "יומת", משמע, שנוטלים ממנו את אותו אבר וימות האבר, אם כן שמעת מינה: עין תחת עין — ממש?!?

ומשנינן: מאי "יומת" — בתשלומי ממוז. (24)

ותמהינן: ממוזי [מנין לך] דבממוז איירי קרא ד"ואיש כי יכה כל נפש אדם", אימא במיתה ממוז כלומר, "מות יומת" — האבר?!?

ומשנינן: לא סלקא דעתך לומר דמיתה ממש קאמר קרא. ושתי ראיות לכך:

חדא, דהא איתקש חובל ומכה אדם ל"ומכה נפש בהמה" [שם יח], (25) וכשם שמכה בהמה לתשלומין, כך מכה אדם.

ותמהינן: אם מכאן אתה למד, תיקשי: הרי בהאי קרא לאו "מכה" הוא דכתיב, אלא "נתינה", ואיך ילפינן "גזירה שוה" "מכה" — "מכה"?! (22)

ומשנינן: אנן "הכאה" — "הכאה" קאמרינן, כלומר, אף על פי שלא נאמרה אותה תיבה בשני המקומות, מכל מקום אפשר ללמוד "גזירה שוה" זו מזו, היות שמשמעות הדברים שוה — זו "הכאה" וזו "הכאה". (23)

והכי ילפינן: מה "הכאה" האמורה בבהמה ["מכה בהמה ישלמנה"] לתשלומין, אף "הכאה" האמורה באדם ["ואיש כי יתן מום בעמיתו"] לתשלומין.

ומקשינן: והא כתיב [שם יז]: "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת", והאי קרא לאו ברוצח המתחייב מיתה מיירי, אלא במכה

ממה להחיות נפשו, שפיר קאמר מות יומת — אם לא יתפרנס מן הצדקה.

ב. ואם תאמר: למאי בעי תרי קראי למידרש מינה דמשלם ממוז [חדא]: "מכה אדם ומכה בהמה" ואידך: "איש כי יכה..."?!

יש לומר: אשמועינן באדם שני ניזקין, כדאשמועינן בבהמה. דכתיב: "ומכה נפש בהמה ישלמנה", וכתוב: "מכה בהמה ישלמנה", חד למכה נפש בהמה שממיתה, וחד למזיק אותה ואינו ממיתה. וכנגדן באדם כתיב תרי לתשלומין, "ואיש כי יכה כל נפש אדם" לראשי איברים שאינן חוזרין שהוא כמכה נפש, וחד לנזקין בעלמא — רשב"א בשם הראב"ד.

25. כך היתה הגירסא לפני תוספות. דהא "ומכה בהמה ישלמנה" [שם פסוק כא] איתקש ל"ומכה אדם יומת" דאיירי בקטלא.

22. אי מ"גזירה שוה" יליף, שפיר קא מקשה, דאי אפשר ללמוד "מכה" מ"נתינה", אבל אם "סמוכים" קא דריש הרי אין נפקא מינה בלשון הכתוב — תוספות.

ויש לומר: לעולם "סמוכים" קא דריש, והא דפריך "הא לאו מכה הוא" אלישנא דברייתא קאי, דתני מכה אדם ומכה בהמה, ומשני הכאה הכאה קאמרינן כלומר הכאה דסמיכי — רשב"א ותוספות הרא"ש.

23. על פי מאירי ורש"י עירובין נ א סוף ד"ה ושב הכהן. [וכשיטת תוספות דמ"גזירה שוה" קא יליף].

24. א. כדאשכחן בשור שהרג את האדם: "וגם בעליו יומת" ומשלם ממוז כדכתיב: "אם כופר יושת עליו". [שמות כא כט — ל] וב"משך חכמה" כתב דהיות וגובין ממנו ממוז, אפילו אם אין לו